

Till läsningen: 2 **k** är icke stunget. Intet sk efter 5 **a**, 8 **t**, 12 **a**, 16 **n**. 7 **i** har en svag fördjupning mitt på staven, sannolikt icke huggen. 10 **e** och 15 **e** äro sannolikt stungna; det samma gäller om 21 **e** och 37 **e**. 20 **k** är icke stunget. 28 **e** är stunget med ett kort, mot huvudstaven snedställt streck, liknande bst i **a**, men betydligt kortare. Hst i 35 **i** synes endast svagt; ingen bst.

Bureus (F a 6): ... **ikair lit resa sten · auk kera · buro · eftir · seiterf · buropur · sin**. — Caspar Cohls läsning (F a 6) tycks från början alldeles ha överensstämt med Bureus' (bortsett från ett par skilletecken), men den har blivit rättad av en annan hand. — Rhezelius, F a 10: 1: **ikair · lit resa sten · auk · kira · buro · eftir · sitirf · buropur sin**; F l 1: ... **ikair lit raisa · sten · auk kora buro eftir · shitarf · buropur · sinn**. — Hadorph och Leitz (B 527): ... **ikair lit risa sten · auk · kera buro · aftir siktirf · buropur · sin**. Runorna 35—36 **kt** äro uppochnedvända. — Celsius: ... **ikair lit · resa sten auk kera buro · eftir siitirf · buropur · sin**. — Dybeck: ... **ikair lit · resa sten auk kera buro · eftar sikterf · buropur · sin**. — v. Friesen: ... **uikair · lit · resa · sten · auk · kera · buro · eftir · saiterf · buropur · sin**. Framför 1 **i** har v. Friesen tecknat övre delen av en bst i **u**; »allt som återstår af ett urspr. **u**».

Joh. Bureus har tolkat inskriften sålunda (F a 5): »— i Geirus fecit erigi saxum et fieri Pontem in mem. SigTervi fratris sui». — Joh. Rhezelius (F l 1): »Igeirus fecit erigi lapidem et parari sepulcretum (vel pontem) Sigtarfo fratri suo». — Joh. Peringskiöld: »Ingeger lett reesa upp Steen och giöra Broon efter Sigdiärf sin Broder.» — UFT: »Iger lät resa sten och resa [sic!] bro efter Sigdjurf, sin broder». — E. Brate: »Sigger(?) lät resa sten och göra bro efter Sigdärv, sin broder.»

Läsningarna av inskriften äro många, men de stämma väl överens, även i fråga om detaljer. Ristningen tycks befinna sig i samma skick som vid 1600-talets början. Den enda ovissheten gäller de båda i inskriften ingående namnen. Av det första saknas en eller flera runor i början; det kan ha varit **sikair Siggæirr**, **saikair Sægæirr** (se U 921), **uikair Vigæirr**, **ikikair Ingigæirr**. Även i det andra är förleden oviss. B 527 och Dybeck ha visserligen **siktirf** och **sikterf**, men runorna **kt** äro i B 527 uppochnedvända och hos Dybeck rättvända. Sådana läsningar stödja icke varandra. Större är då sannolikheten för ett **saiterf**, såsom v. Friesen har läst; jfr också Bureus **seiterf** och Celsius **siitirf**. Ett mansnamn **Sædiarf** är visserligen icke belagt i någon annan runinskrift; men sammansättningarna med **Sæ** äro överhuvud taget fåtaliga. Ur medeltida urkunder tycks ett fsv. **Sædiarf** vara säkert styrkt. Det är sålunda möjligt, att de båda bröderna ha haft namn med samma förled: **Sægæirr** och **Sædiarf**.

Brate har antagit, att U 1046 är ristad av Öpir. Som stöd härför framhåller han, att runslingan liknar den av Öpir signerade U 898. Försiktigare och säkrare torde vara att endast påpeka, att ornamentiken påminner om Öpir och är utförd i hans stil.

1047. Björklinge kyrka.

Pl. 70, 71.

Litteratur: D 1: 235. C. G. Lundegrén, Anteckningar rörande Björklinge socken, 1860 (avskrift i ATA); R. Dybeck, Reseberättelse 1864 (ATA); UFT h. 9 (1880) s. 176; S. Bugge, Der Runenstein von Rök (1910), s. 78; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 116; O. v. Friesen, Anteckningar (UUB).

Äldre avbildning: Dybeck (D 1: 235); v. Friesen foto (UUB).

Runstenen är första gången omtalad i organisten C. G. Lundegréns beskrivning över Björklinge kyrka och socken 1860: en runsten fanns »i Kyrkomuren på södra sidan, hvaraf nedanstående inskrift är synlig: **uk · ihul · litu rit stan · ftir · au**». Fyra år därefter blev stenen uttagen ur

muren och rest på västra kyrkvallen (se ovan U 1045). Dybeck, *Sveriges runurkunder* (1864): »Denne runsten vardt under förlidna sommar uttagen ur Björklinge kyrkas södra grundmur och rest å vestra kyrkvallen.» Hösten 1920 flyttades den, liksom de båda föregående U 1045 och 1046, in på kyrkogården och restes på sin nuvarande plats vid södra sidan av kyrkväggen, straxt Ö om södra ingången till kyrkan, mellan U 1046 10 m. åt V och U 1048 5 m. åt Ö. Stenen är nedtill brusten och lagad med två järnkrampor.

Ljusröd, grovkornig gnejsgranit. Höjd 1,55 m., bredd (på mitten) 0,88 m. Övre delen av ristningsytan är jämn, nedre delen mycket ojämn och bucklig. Ristningen är djupt huggen. Det oaktat är den på många ställen otydlig, särskilt nedtill t. h. De båda linjetecknade korsen äro grundare huggna än det övriga. Inskriftens början (r. 1—22) och slut (r. 56—64) äro ristade med vänderunor.

Inskrift:

ayka - R . auk . kitilbiarn . auk . keisl . auk . ihul . litu . rita sten . eftir hybiarn fap . sin .

Öygæirr ok Kættilbiorn ok Gisl(?) ok Igull letu retta stein æftir Öybiorn, fað[ur] sinn.

»Öger och Kättilbjörn och Gisl och Igul läto uppresa stenen till minne av Öbjörn, sin fader.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början. R. 1—22 skola såsom vänderunor läsas i riktning från h. till v. 2 **y** är tydligt stunget, med ett kort lodrätt streck mitt i runan. 3 **k** är icke stunget. Efter 4 **a**, som är tydligt, har sannolikt funnits en runa **i**. Men ytan är här mycket knottig, och inga säkra spår av huggning kunna iakttagas. 11 **i** är icke **a**, icke heller **e**. Avståndet mellan 14 **i** och 15 **b** är större än vanligt mellan inskriftens runor, beroende på den knottiga stenytan. 23 **k** är icke stunget. 24 **e** är tydligt stunget, med ett kort streck vinkelrätt mot hst. Däremot alldeles säkert icke **o**. Läsningen **keisl** (möjligen **kiisl**) synes vara ofrånkomlig. 40 **i** är icke stunget. 45 **e** är sannolikt stunget, med ett kort streck. Likaså 47 **e**. 52 **h** är säkert (felristning för **a**). 53 **y** är tydligt stunget, med ett kort streck. Hela namnet 52—58 **hybiarn** måste betecknas som säkert. Även runorna 59—61 **fap** äro tydliga; **ur** saknas.

Dybeck: 1—6 **aukia**, 23—27 **koisl**, 45 **e**, 47 **i**, 52—58 **hubiarn**. »**o** i **koisl** kan leda till en märklig iakttagelse.» — v. Friesen: 1—6 **aykir**, 11 **e**, 23—27 **kiisl**, 45 **e**, 47 **e**, 52—58 **aybiarn**.

I *UFT* h. 9 tolkas inskriften sålunda: »Öger och Kättilbjörn och Kvisl och Igul läto rita (= skriva å) sten efter Holmbjörn(?), sin fader.» E. Brate: »Öger och Kättilbjörn och Godgisl(?) och Igul läto resa stenen efter Holmbjörn(?), sin fader.»

Ristaren har, sannolikt av misstag, huggit en runa två gånger, i 23—27 **keisl**; han har troligen först huggit felaktigt 52 **n** och sedan velat rätta till **a**, varvid resultatet blivit **h**. Han har utelämnat de båda sista runorna i ordet **fapur**; förkortningen är icke nödvändig av utrymmesskäl, och ristaren har förmodligen menat, att ett par runor ha blivit täckta av det drakhuvud, som här biter över runslingan. Han använder vänderunor i början och slutet av inskriften, alldeles som ristaren av U 1041 och 1052, Ingulv. Det är en så karakteristisk överensstämmelse, att man med skäl torde kunna ifrågasätta, om icke trots alla olikheter i övrigt, Ingulv har huggit även U 1047. Ornamentiken är mera säregen än särskilt lyckad, en personlig utformning av de välkända motiven. Den påminner i vissa detaljer starkt om en runsten i grannsocknen Viksta, U 1065. Stenen har tre kors, ett större upptill av vanlig typ, och nedanför på vardera sidan ett s. k. korsat kors, d. v. s. ett kors av enkla linjer med tvärstreck i armarnas spetsar. Jfr U 867, 905, 921, 923, 957. Korsat kors förekommer även på några runstenar i Bälunge sn, av vilka en (U 1073) uppges vara ristad av Likbjörn. Erik Brate antager på grund härav, att även U 1047 är ristad av Likbjörn. Det finns knappast tillräcklig grund för en sådan attribution.

Stenen är rest av fyra söner till minne av deras fader. Om namnet *Öygæirr* se U 723, 724, om *Öybiörn* Sö 211 och U 774, om *Ketilbiörn* Sö 226, om *Gisl* U 492 (och U 453, 454), om *Igull* E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 106. Längst ned prydes stenen av en repstav (se ovan U 1039).

1048. Björklinge kyrka.

Pl 71, 73.

Litteratur: J. Eriksson, Inventering av fornminnen i Björklinge sn 1926 (ATA); O. v. Friesen, Anteckningar (UUB).

Äldre avbildning: v. Friesen foto (UUB).

Runstenen är enligt O. v. Friesen »funnen 1917 vid kyrkans reparation under tröskeln till ingången till sakristian (från kyrkan)». Den uttogs då och restes sedermera, sannolikt 1920, på sin nuvarande plats utanför södra kyrkväggen, samtidigt med att U 1045—1047 flyttades in på kyrkogården. Den står nu längst mot Ö i raden av de fyra runstenarna, 5 m. Ö om U 1047.

Mörkgrå granit med ett ljusrött ytskikt av hårda fältspatkristaller. Höjd 1,52 m., över nuv. markytan 1,32 m., bredd 1,11 m. Ristningens höjd 1,16 m., bredd 1 m. Upptill t. v. är ett stycke avslaget och fasthålles nu vid stenen medelst två järnkrampor. Troligen har stenen spräckts av trycket, då den låg i sakristietröskeln. Ytan är vacker, men mycket ojämn. Ristningen är rätt grund, men framträder dock tydligt som en ljusare färgskiftning mot en mörkare bakgrund. Därför kan inskriften i stort sett sägas vara lättläst. Enstaka punkter i ornamentiken äro dock oklara.

Inskrift:

kilauk · lit · hakua · at · iorut · sun sin · to · i haiþaby

5 10 15 20 25 30 35

Gillaug let haggva at Iorund, sun sinn, do i Hæiðaby.

»Gillög lät hugga till minne av Jorund, sin son, som dog i Hedeby.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början och slut. Framför 1 **k** går en slinga från rundjurets nacke tvärs över runslingan; den skulle ha gått under, men ristaren har faktiskt också huggit linjerna tvärs över, varigenom uppkommit en felaktig »dubbel korsning». Men ingen runa torde gå före 1 **k**. Det första namnet är sålunda **kilauk**, icke **ikilauk**. 1 **k** är icke stunget; icke heller 6 **k**, 12 **k**. Sk efter 14 **a** är svagt. Bst i 18 **o** äro svaga, men sannolika. Avståndet mellan 19 **r** och 20 **u** är stort, beroende på att ytan här är skrovlig. Intet spår finnes av huggning. Toppen av 20 **u** är bortslagen. Intet sk efter 24 **n**. V. bst i 28 **t** saknas; förmodligen har en stenflisa här fallit bort. Bst i 29 **o** äro små. Intet sk efter 30 **i**. Också mellan 36 **b** och 37 **y** är avståndet större än normalt; förmodligen har en stenflisa här fallit bort, kanske vid huggningen, och ristaren har gått vidare, till ett säkert ställe. 37 **y** är tydligt stunget, med en rund prick.

O. v. Friesen: **ikilauk · lit · hakua at · i - rūt · sun · sin to i haiþaby**. Första runan **i** »förefaller vara säkert.» »Trol. har urspr. stått **iarut**, men bist. till **a** är borta genom springan . . . Stenen är mycket grundt huggen och dessutom vittrad, hvilket dock är svårt att se, då vittringen skett kornvis.»

Stenen är rest av en moder över sin son. Om namnet *Gillaug* se Sö 205, om *Iorundr* Sö 260.

28—37 **to · i haiþaby** »dog i Hedeby». Hedeby är som bekant det gemensamma namnet på två olika, ehuru närbelägna stadsanläggningar: dels det nuv. Schleswig (Slesvig) på n. stranden av den långsträckt havsviken Sle (Slien), dels den ett par km. S därom belägna forntida staden